

FORS TILIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISHDA AMALIY METODLARNING AFZALLIKLARI

Xadjieva Nigora

TDSHU, Mumtoz filologiya va
adabiy manbashunoslik kafedrası o'qituvchisi
email: ninishka12@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada o'qituvchining o'quvchilar bilan muntazam qo'llaydigan, o'quvchilarga o'z aqliy qobiliyatlarini va qiziqishlarini rivojlantirish, bilim va kunikmalarni egallash hamda ulardan amalda foydalanish imkonini beruvchi ish usullari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: metod, ta'lim, innovatsiya, og'zaki nutq. Kompetensiya

ADVANTAGES OF PRACTICAL METHODS IN FORMING ORAL SPEECH IN THE PERSIAN LANGUAGE

Nigora Khadjieva TDSHU, Classical Philology and
teacher of the department of literary source studies
ninishka12@gmail.com

Abstract

This article provides information about the methods of work that the teacher regularly uses with students, which allows students to develop their mental abilities and interests, acquire knowledge and skills, and use them in practice.

Ta'lim sohasida sifat darajasini yanada oshirish vazifalarini hisobga olgan holda chuqur bilimli, keng dunyoqarashli komil shaxsni tarbiyalash masalasi haqiqatan ham pedagoglardan yangicha ishlashni talab qiladi va ularga katta mas'uliyat yuklaydi.

Grammatik jihatdan to'g'ri nutqni shakllantirish bo'yicha mashg'ulotlar ko'rgazmali materiallar yoki ko'rgazmasiz o'tkaziladigan ta'limiy o'yin xarakteriga ega. O'quvchi nutqidagi xatolarni do'stona, xushmuomalalik bilan tuzatish kerak.

Talabalarning fors tilidagi nutq ko'nikmalarini shakllantirishda madaniy nutq mezonlariga amal qilish talab etiladi. Tilshunos mutaxassislarning belgilashiga ko'ra, madaniy nutq mezonlari quyidagilar:

1. Nutq to'g'riligi.
2. Nutqning aniqligi.
3. Nutqning sofligi.
4. Nutq boyligi.
5. Nutqning ifodaliligi.
6. Nutq mantig'i.
7. Nutqning maqsadga muvofiqligi.

M.Berlis chet tillarini o'qitishda quyidagi qoidalarni ishlab chiqqan edi:

1. O'qitishda ona tilini qo'llamaslik, til hodisalarini esa tarjimaga murojaat qilmay, bevosita idrok etish lozim. Til hodisalarining ma'nosini turli xil ko'rgazmali qurol, kontekst yoki ta'riflashlar yordamida ochib berish kerak.

2. Barcha til materiali faqat og'zaki berilishi zarur.

3. O‘quv materiali o‘qituvchiga taqlid qilish protsessida taqqoslash prinsipidan keng foydalanib mustahkamlanishi zarur.

4. O‘quvchilarning aktivlashuviga imkon beruvchi, tilni tabiiy o‘rganishga eng yaqin ish formasi deb hisoblanishi kerak.

Ma’lumki, og‘zaki nutq odatdagi tovushli va so‘zlashuv nutqi bo‘lib, bu nutq ko‘proq ohang va turli imo-ishoralar bilan aloqadordir. Unda murakkab grammatik qurilmalardan foydalanilmaydi. Bu nutqda fikrni ixcham ifodali etkazish maqsadida to‘liqsiz gaplardan ham foydalaniladi. Nutqning bu turi bir va bir necha kishi tomonidan amalga oshiriladi.

Fors tili darslarida talabalarning og‘zaki nutqini o‘stirishda tadqiqot metodini qo‘llash samaralidir. Xususan, topshiriqlar tuzishda talabalarni ijodiy ishlashga yo‘naltirish mumkin.

Hozirda darslarda modellashtirish (trenirovka), namoyish qilish, kichik guruhlarda ishlash, aqliy hujum, tanqidiy tafakkur, debatlar, nuqtai nazaring bo‘lsin, bir-biriga o‘rgatish, rolli o‘yinlar, muayyan holatni o‘rganish, modifikatsiyalangan ma’ruza kabi turli innavatsion usullar mavjud.[1.28]

“Kichik guruhlarda ishlash”. Bu usulda har bir talaba darsda faol ishtirokchi, boshlovchi, bir – biridan o‘rganuvchi, turli nuqtai nazarlarini qadrlashni o‘rganadi.

Fors tilida og‘zaki nutqni shakllantirish jarayonida qo‘llash mumkin bo‘lgan amaliy metodlarni ko‘rib chiqamiz:

Leksik birliklarni o‘rgatish bunda, talabalarga ma’lum bir sohaga oid bo‘lgan so‘zlar jamlanmasi beriladi. Leksik birliklarni yod oladilar.

“Kim ko‘p” mavzusida o‘yin

Mavzu tanlanadi, masalan: "Oila". Maqsad-mavzu bo‘yicha ko‘proq leksik birliklarni biladigan talabani aniqlash. Talabalar navbatma-navbat so‘zlarni chet tilida nomlashadi, ko‘proq so‘zlarni nomlagan kishi g‘olib bo‘ladi.

O‘yinlar, o‘z navbatida, fonetik bo‘lishi mumkin, ya’ni leksik birliklarning talaffuzini o‘rgatish va fonetik eshitish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan; yozish texnikasini o‘rgatishga qaratilgan imlo. Yeshitish o‘yinlari ko‘plab o‘qituvchilarning ta’lim jarayonida ham mavjud. Ular audio fonogrammani ijro etishda oqimdagi nutq naqshlari va so‘z birikmalarini tanib olishga qaratilgan; o‘quvchilarning eshitish xotirasi va reaksiyasini rivojlantirish.

Lug‘atdan foydalanish

Talabalarga lug‘at bilan ishlashni o‘rgatish kerak. Leksik birliklarni o‘rganish lug‘atdan boshlanadi, bu erda transkripsiya tufayli so‘zning to‘g‘ri talaffuzini

ko‘rishingiz mumkin; nutqning bir qismi, shuningdek uning imlosi. Elektron lug‘atlar bugungi kunda keng tarqaldi, bu erda yuqorida tavsiflangan xususiyatlardan tashqari, leksik birlikni tinglash, o‘rganilgan leksik birlik bilan barqaror iboralar va iboralarni ko‘rish imkoniyati mavjud. Talaba yangi so‘zlarni kiritishda o‘quv jarayonida ushbu turdagi lug‘atlardan foydalanishi mumkin. Elektron versiyalar talabalarning ota-onalari uchun yaxshi yordamchi bo‘ladi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, O‘qituvchi darsda nutqi yaxshi rivojlanmagan talabalarga alohida e‘tibor qaratishi kerak. Ayniqsa indamas, muloqot qilishni istamaydigan, o‘zini tutib tura olmaydigan o‘quvchilarga alohida yondashishi kerak. Mashg‘ulot vaqtida qo‘l keladigan interfaol usullar va didaktik o‘yinlarning ahamiyati katta bo‘lib, ulardan to‘g‘ri foydalanish va muvaffaqiyatli tashkil etish talabalarning ongli faoliyatining faollashuvi, bilimlarni puxta egallash vositasi sifatida muhim rol o‘ynaydi.[2.]

Chet tilidagi nutq faoliyatini o‘rgatish jarayonida material har doim ma‘lum dozalarda o‘zlashtiriladi. Har bir bunday dozaga ega bo‘lish mahorat darajasiga etkazilishi kerak. Bu darajaga erishish uchun materialni o‘zlashtirishning ma‘lum bosqichlaridan o‘tish kerak. Materialning dozasini o‘zlashtirish davrlari vaqti-vaqti bilan takrorlanar ekan, bosqichlar ham takrorlanadi. Har bir bosqich o‘ziga xos maqsadga muvofiqligini hisobga olib, dars turlarini aniqlash mezonini nutq malakalarini shakllantirishning ushbu bosqichining maqsadi deb hisoblash mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Azizxo‘jaeva N.N.. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. T., 2006.,28.
2. Allayarova M. Artistic creativity as important attribute of the spiritual world of a person. 2023.